

RECENZJE

Bohdan Kielczewski, Jerzy Wiśniewski — LAS W ŚRODOWISKU ŻYCIA CZŁOWIEKA. Warszawa, PWRiL 1982, 205 s., zł 70

W ciągu swej krótkiej historii człowiek zmienił w sposób zasadniczy oblicze Ziemi. W odróżnieniu od innych istot może on, pokonując mniejsze lub większe trudności, zmieniać środowisko naturalne i wpływać na wszystko, co go otacza. Zadufany w swoim posłannictwie zapomina, że życie wszystkich zespołów naturalnych jest nadzwyczaj skomplikowane i istnieje między nimi sieć ścisłych, nie zawsze nawet uświadamianych i widocznych powiązań, że jeśli naruszy się jeden z czynników łańcucha następuje rozregulowanie „maszyny” natury, aż do jej zagłady. Rodzaj człowiek tak się rozmnożył i dalej mnoży, że działania destrukcyjne przezeń prowadzone nabierają z dnia na dzień większego znaczenia i należy mu przypomnieć, że jest częścią środowiska. Jednym z ważniejszych składników środowiska jest las, który zajmuje na kuli ziemskiej około 30% powierzchni lądu a któremu poświęcili swoją książkę Autorzy — naukowcy leśnicy z Akademii Rolniczej w Poznaniu. Książka składa się z trzech części i ukazuje czytelnikowi kolejno: znaczenie lasu jako dostawcy dóbr materialnych, następnie wskazuje na słabo jeszcze wymierne ekonomicznie ale bardzo istotne korzyści przynoszone człowiekowi i jego gospodarce, aby przejść od nich do ukazania destrukcyjnej roli jaką odgrywa człowiek — użytkownik tych naturalnych dóbr.

W pierwszej części książki poświęconej produkcyjnemu znaczeniu lasu Autorzy na tle ogólnych rozważań o zasobach leśnych świata i Polski omawiają wykorzystanie surowca drzewnego i handel nim, posługując się danymi statystycznymi w ujęciu re-

trospektywnym. Następnie omówiono kolejno wykorzystanie użytków nie-drzewnych od produktów runa poprzez żywice, soki i garbniki, odpady zrębowe aż po zwierzęta łowne. Każdy z tych elementów omawiany jest w aspekcie historycznym, co daje możliwość prześledzenia rozwoju lub zaniku (bartnictwo) poszczególnych form użytkowania produktów pochodzących z lasu.

Obszerny rozdział drugi poświęcono poazprodukcyjnym funkcjom lasu, tj. znaczeniu lasu jako czynnika glebo- i wodochronnego. Poza tą rolą szczególnie omówiono: naukowo-poznawcze, krajobrazowe, rekreacyjno-turystyczne i kulturotwórcze znaczenie lasu w życiu człowieka. Autorzy z dużym znanstwem problemu scharakteryzowali istniejące w Polsce parki narodowe, rezerваты przyrody i obszary chronionego krajobrazu, wzbogacając temat wieloma informacjami o historii ich powołania, powierzchni i florystyczno-faunistycznych osobliwości. Kulturotwórczą rolę lasu omówiono w aspekcie inspiracji artystycznej pisarzy, rzeźbiarzy, filmowców samą przyrodą i życiem ludzi lasu.

Część trzecia książki — „Czynniki destrukcyjne działające na las” przynosi czytelnikowi wiedzę i informacje o wpływie przemysłu przetwórczego i energetycznego, przemysłu wydobywczego oraz niszczeniu lasu na skutek budowy dróg i szlaków komunikacyjnych. Przy tych szkodotwórczych czynnikach ściśle związanych z rozwojem gospodarczym zwrócono dużą uwagę na zanieczyszczenia emisjami przemysłowymi i komunikacyjnymi i ich wzrastającą rolę.

W rozdziale tym poświęcono również sporo miejsca na przedstawienie znaczenia i niszczącej roli turystyki i rekreacji. Ze względu na walory krajobrazowe i zdrowotne rozwój tych

form korzystania z lasów staje się z każdym rokiem trudniejszy do opanowania dla gospodarzy lasu. I wydaje się, że rozwiązanie problemu leży w racjonalnym planowaniu terenów do turystyczno-wypoczynkowego wykorzystania.

Autorzy nie pominęli również problemu błędów gospodarki leśnej, wykazując analizą historyczną zbyt silną presję na osiąganie zysków z lasu, dopuszczenie do rozległych wylesień oraz świadomą lub nieświadomą ingerencję w naturalne ekosystemy, w wyniku której występują gradacje szkodliwych owadów, zwiększona podatność na wywroty czy ataki grzybów korzeniowych.

W zakończeniu książki Autorzy poświęcają nieco miejsca ludziom lasu i stowarzyszeniom leśników. W tym miejscu odczuwam niedosyt informacji, szczególnie brak mi informacji o administracji leśnej, kształceniu leśników i badaniach naukowych na rzecz lasu. A wydaje mi się, że w tej dziedzinie mamy tradycje, osiągnięcia i

błędy warte spopularyzowania w ogólnym temacie człowiek i las.

Na omawianą książkę patrzę z pozycji pracownika informacji w bibliotece i bardzo wysoko oceniam ładunek wiedzy i informacji o lesie, jaki przekazali w niej Autorzy jasnym, ogólnie zrozumiałym stylem. Częste i obszerne cytowania z dostępnych pozycji bibliograficznych pozwolą bardziej dociekliwym czytelnikom rozszerzyć wiadomości, a stanowiący uzupełnienie opracowania słownik terminologiczny wyjaśnia powstałe w trakcie lektury wątpliwości. Autorom i wydawnictwu należą się słowa uznania.

Wielka szkoda, że strona edytorska jest tak mało atrakcyjna, jakość fotografii jest tak słaba, że może być nawet czynnikiem zniechęcającym. Nakład (20.000) wydaje się być za mały, bo książka ta zapewne znajdzie się oprócz biblioteczek leśników i bibliotek szkół i instytucji związanych z lasem — w rękach wielu miłośników przyrody.

Maria Szajewska-Urbaniec